

Zpráva z říjnového zasedání komise EurEau pro odpadní vody EU

Filip Wannner, Marcela Zrubková

Ve dnech 8.–9. října 2020 se již podruhé uskutečnilo distanční jednání EurEau online (přes aplikaci ZOOM). Jednání bylo zahájeno krátkým seznámením s programem, byla provedena aktualizace seznamu členů včetně uvedení pracovních skupin, bylo vysvětleno fungování komise EurEau.

Protože se jednání mělo původně uskutečnit v Lublani, seznámil slovinský zástupce Iztok Rozman členy **s provozováním kanalizací a čistíren odpadních vod ve Slovinsku**. Provozováno je zde celkem 10 754 km kanalizace (většinou jednotné, pouze nově budované jsou oddílné) a 507 čistíren odpadních vod. Provozování poskytuje celkem 112 provozovatelů. Slovinsko patří ke státům s vyšší mírou zastoupení individuálních systémů čištění odpadních vod. Ročně je vyprodukováno přes 38 000 tun sušiny kalů, které jsou v současné době v cca 90 % vyváženy do Maďarska. Do budoucna se počítá s vyšší mírou uplatnění technologií monospalování či výroby stavebních materiálů z čistírenských kalů. Průměrná cena za vodné a stočné je 2,26 €/m³, přičemž je využívána dvousložková cena s fixní částí pro krytí nákladů na infrastrukturu a variabilní částí určenou podle odebraných m³ pro úhradu služeb spojených s dodávkou pitné vody a odvádění odpadních vod. Průměrná domácnost ve Slovinsku zaplatí za vodu cca 211 € za rok.

Během prvního dne proběhla jednání jednotlivých pracovních skupin. V rámci pracovní skupiny zabývající se druhotnými surovinami z odpadních vod jsme byli informováni **o novém akčním plánu EU pro oběhové hospodářství**, který Evropská komise (EK) zveřejnila 11. 3. 2020. Plán je jedním ze základních kamenů Zelené dohody pro Evropu, stanoví opatření k dosažení oběhu prostřednictvím obecných opatření a zaměřuje se na konkrétní řetězce (textil, plasty atd.). Zástupci EurEau předložili odpověď Evropskému parlamentu, která upozorňuje na nutnost zahrnout do plánu také vodárenský sektor, který má z pohledu EurEau velký potenciál. Za účelem posílení oběhového hospodářství je nutné vytvořit regulační rámec, který zabrání možným negativním toxickým účinkům na vodní ekosystémy. Nejlepším přístupem k bezpečnému prostředí bez toxických látek je zabránit vnosu škodlivých látek do životního prostředí, a to přísnou kontrolou jejich povolování, použití a uvolňování prostřednictvím přísných právních předpisů. Evropský parlament vypracoval návrh usnesení týkající se akčního plánu pro oběhové hospodářství (lhůta pro pozměňovací návrhy byla 22. 10. 2020). EurEau připravuje návrhy na doplnění, především je zapotřebí upozornit na nutnost dodržování principu kontroly u zdroje a zásady znečišťovatel platí, na možnost získání velkého množství druhotných surovin, podpořit revizi směrnice o čištění odpadních vod, zvážit rozšířenou odpovědnost producentů odpadních vod za účelem financování nezbytné modernizace čistíren odpadních vod, pokud nelze provést kontrolu u zdroje, aby byla zachována cenová dostupnost vodohospodářských služeb a podpořeno oběhové hospodářství.

Dalším bodem byl **plán revize směrnice o čistírenských kalech**, k němuž EurEau předložilo své stanovisko. Hodnocení směrnice by mělo být ukončeno v červnu nebo červenci 2021.

Za účelem zvýšení důvěry v používání kalů z čistíren odpadních vod bylo připraveno informativní sdělení, které bylo schvá-

leno představenstvem EurEau a projednáno s Generálním ředitelstvím pro životní prostředí. V současné době je připravována kratší verze, která bude sloužit jako veřejný dokument.

V rámci jednání s Generálním ředitelstvím pro životní prostředí byla diskutována **směrnice o průmyslových emisích (IED)**, jejíž revize stále probíhá. Revizi je třeba propojit s hodnocením směrnice o čistírenských kalech a revizi směrnice o čištění odpadních vod. EK chápe, že členové EurEau upřednostňují možnost kontroly u zdroje před odstraňováním specifických látek až v čistírnách odpadních vod, zajímala se o příklady implementace kontroly u zdroje v jednotlivých členských státech. EK dále požaduje poskytnutí nákladů na zpracování kalu ve vztahu k odstraňování specifických kontaminantů, je třeba vzít v úvahu také emise skleníkových plynů (využívání kalu na zemědělské půdě vs. spalování). V současné době je kal chápán jako odpad, je nutno nastavit kritéria, za jakých podmínek bude vyjmut z režimu odpadů. EK v rámci hodnocení objednala studii, která by měla poskytnout informace o kvalitě kalu. Studie se zaměří na různá použití kalů, dopad jejich použití a na existenci trhu pro druhotné suroviny.

Vzhledem k tomu, že se **hodnocení směrnice o čistírenských kalech a o čištění odpadních vod** zaměřuje především na znečišťující látky v kalu a v produktech vyrobených z kalu, byli členové EurEau vyzváni k zaslání studií zaměřených na obsah mikropolutantů, léčiv, genů antimikrobiální rezistence (AMR). V rámci této části jsme byli seznámeni se závěry švédské studie zaměřené na obsah mikroplastů. Následovala prezentace zaměřená na posouzení dopadu metod čištění odpadních vod a čistírenských kalů na antimikrobiální rezistenci, jednalo se o původní zprávu z roku 2009, která byla na základě požadavku Norského úřadu pro bezpečnost potravin (NFSA) a Norské agentury pro životní prostředí NEA rozšířena Norským vědeckým výborem pro potraviny a životní prostředí. Přestože v průběhu čištění odpadních vod dochází k redukci fekálního znečištění, jsou v recipientech, do kterých jsou vypouštěny vyčištěné odpadní vody, ve srovnání s nedotčenými recipienty stopy AMR nalezeny. Co se týká čistírenského kalu, není předpoklad zvýšené rezistence v půdách, na kterých byl aplikován stabilizovaný kal.

Dalším bodem jednání bylo **zmírňování změn klimatu**. Cílem Evropské unie je dosažení klimatické neutrality do roku 2050. Tento cíl je hlavním bodem Zelené dohody pro Evropu a je v souladu se závazkem EU Pařížské dohody. EK zveřejnila strategii pro snížení emisí metanu, který je po oxidu uhličitým druhým nejvýznamnějším plynem vyvolávajícím změnu klimatu. Vedle největších producentů metanu, kterými je energetika a zemědělství, se strategie zaměřuje také na odpad, odpadní vodu a čistírenský kal. EK se bude tímto tématem zabývat v posouzení dopadů směrnice o čištění odpadních vod a hodnocení směrnice o kalech z čistíren odpadních vod. V této věci zpracuje další studii k posouzení opatření ke snížení skleníkových plynů,

bude také zahrnovat metan z čistírenských kalů. EK zváží přijetí opatření k omezení emisí skleníkových plynů z čistírenských kalů. Tyto ambice budou mít dopad na provozovatele čistíren odpadních vod. EurEau podporuje proces identifikace a kvantifikace emisí metanu při čištění odpadních vod a zpracování kalů, stanovení cílů pro jejich snížení, uhlíkovou skompensaci, využití zdrojů s nulovými emisemi uhlíku a energetickou účinnost. V této souvislosti je třeba si uvědomit, že čím vyšší budou požadavky na čištění odpadních vod, tím vyšší budou emise. V souladu s plánem oběhového hospodářství je maximalizovat možnost získání druhotných zdrojů a minimalizovat nutnost zavádění dodatečných technologií (důsledným zavedením kontroly u zdroje). V rámci této části prezentovala skotská vodárenská společnost Scottish Water strategii k dosažení nulových emisí. Zaměří se zejména na energetickou soběstačnost, používání nízkouhlíkových produktů (například i redukcí používání betonu a oceli), ukládání nevyhnutelných emisí. Ve svém plánu si stanovila 3 milníky: do roku 2025 snížit provozní emise o 60 %, do roku 2030 o 75 % a v roce 2040 dosáhnout cíle nulových emisí.

V rámci Zelené dohody pro Evropu probíhá přezkum směrnice o energetické účinnosti a směrnice o obnovitelných zdrojích energie, mělo by být koordinováno s revizí směrnice o čištění odpadních vod.

Nařízení o minimálních požadavcích na opětovné využívání vody již bylo přijato a zveřejněno v úředním věstníku. Nová pravidla budou platit od 26. června 2023 (v české jazykové verzi je uveden rok 2024, jedná se ale patrně o chybu).

Následně zasedala pracovní skupina zaměřená **na implementaci evropských směrnic do národní legislativy**. Byli jsme informováni o zprávě hodnocení kvality koupacích vod za rok 2019 (www.eea.europa.eu/themes/water/europes-seas-and-coasts/assessments/state-of-bathing-water), kterou začátkem června vydala Evropská agentura pro životní prostředí EEA. Zároveň aktualizovala interaktivní mapy ukazující kvalitu všech evropských lokalit ke koupání (www.eea.europa.eu/data-and-maps/explore-interactive-maps/state-of-bathing-waters-in-2019). Lze konstatovat, že počet vod ke koupání se v Evropě každým rokem zvyšuje a kvalita zůstává vysoká. Z 22 295 hodnocených lokalit bylo 85 % hodnoceno jako výborné. Dlouhodobě je konstatován přínos Směrnice o čištění městských odpadních vod na kvalitu koupacích vod v EU.

Co se týká rámcové směrnice o vodách, EK se rozhodla ji ne-revidovat, zaměří se na její implementaci. Předmětem zájmu bude aktualizace směrnice o prioritních látkách a směrnice o podzemních vodách. Společná pracovní skupina (JWG WFD) se tak bude věnovat lepší implementaci rámcové směrnice o vodě a koordinaci implementace rámcové směrnice o vodě se souvisejícími revizemi směrnic, např. směrnice o čištění odpadních vod. V rámci revize směrnice o čištění odpadních vod bude pozornost ve vztahu k implementaci směrnice o vodě věnována především odlehčovaným vodám, městskému odvodnění, malým aglomeracím, individuálním systémům čištění, citlivým oblastem, odstraňování nutrientů, látkám vzbuzujícím obavy, rtuti a průmyslovým výpustem.

Členové byli seznámeni se závěry a výsledky **10. zprávy o implementaci směrnice o čištění městských odpadních vod**, kterou dne 10. 9. 2020 vydala EK [COM (2020) 492 final]. Směrnice by měla podporovat cíl nulového znečištění, který je stanoven v Zelené dohodě pro Evropu. Co se týká nesplnění povinností, aktuálně je otevřeno 29 případů. Od 1. ledna 2017 bylo vydáno celkem 9 rozhodnutí soudu (Spojené království, 2× Řecko, 2× Itálie, Španělsko, Irsko, Kypr, Švédsko) a 3 rozhodnutí s pokutami a penále (Řecko, Itálie, Španělsko).

V této souvislosti byla část věnována podrobnostem případu Polska, členové EU2 byli informováni o současném přístupu EK. Ve výzvě zasláné Polsku v lednu 2020 požádala EK, aby Pol-

sko zajistilo odpovídající odkanalizování a čištění odpadních vod. EK uvedla, že všechny polské aglomerace měly být v souladu s předpisy do 31. prosince 2015, a to navzdory úsilí Polska a finanční podpoře EU nebylo splněno. V odůvodněném stanovisku (květen 2020) EK naléhala na Polsko, aby zajistilo odpovídající odkanalizování a čištění odpadních vod, jak to vyžaduje směrnice 91/271/EHS. EK dále uvedla, že v Polsku není 1 183 aglomerací vybaveno systémem odkanalizování a v 1 282 aglomeracích nejsou odpadní vody přiměřeně čištěny. Polsko nakonec nezajistilo přísnější čištění odpadních vod, které jsou vypouštěny do citlivých oblastí, v celkem 426 aglomeracích. Zajímavostí je přístup EK k vyhodnocení, zda daná aglomerace plní podmínky směrnice. Podle tohoto přístupu uplatněného v rámci řízení EK s Polskem se za splnění podmínek považuje napojení 98 % všech EO v dané aglomeraci na kanalizaci, pokud zbývající 2 % představují méně než 2 000 EO.

V rámci hodnocení směrnice o čištění odpadních vod EK zvažuje, zda jsou v současné době správně regulovány individuální systémy čištění a zda by měly být povolovány, případně za jakých podmínek. EurEau v této věci připravuje informativní sdělení. Hlavním problémem individuálních systémů je především jejich špatná údržba. Většina států nemá povinnost provádět kontroly těchto systémů, vést jejich evidenci. Také EurEau se bude touto problematikou nadále zabývat s cílem do budoucna připravit stanovisko či informativní sdělení.

Dále byla diskutována **strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu**, kterou připravuje EK. Strategie je plánována na 1. čtvrtletí roku 2022. Nová adaptační strategie bude navržena tak, aby podporovala dosažení cílů právních předpisů EU v oblasti klimatu. EurEau tuto iniciativu vítá. Změna klimatu přímo ohrožuje poskytování vodohospodářských služeb v Evropě kvůli častějším nebo intenzivnějším obdobím sucha, bouřkám a záplavám. Tyto události budou mít značný dopad na kvalitu a kvantitu vodních zdrojů, jejich ochrana by měla být v nové strategii prioritou. U kanalizací a ČOV bude nutné zaměřit se na odlehčování srážkových vod, snížení množství srážkových vod v jednotné kanalizaci, podporu oběhového hospodářství (opětovné využití vyčištěných odpadních vod) a širší uplatnění modrozelených infrastruktur.

Na konci prvního dne zasedala pracovní skupina zaměřená na **průmyslové odpadní vody**. Diskutován byl plán Farmaceutická strategie – včasný přístup pacientů k dostupným lékům, který zveřejnila dne 3. června 2020 EK (Generální ředitelství pro zdraví a bezpečnost potravin). Jedná se o strategii, jejímž cílem je zajistit, aby pacienti měli lepší a rychlejší přístup k bezpečným a cenově dostupným léčivým přípravkům, a podporovat inovace ve farmaceutickém průmyslu.

V polovině června zahájila EK k nové strategii veřejnou konzultaci. EurEau ve své reakci zdůraznilo, že plán adekvátně neřeší environmentální rizika, nejsou v něm zahrnuty všechny prvky Zelené dohody pro Evropu (strategie k dosažení nulového znečištění, strategie pro udržitelnost chemických látek) a akční plán oběhového hospodářství. Do životního cyklu výrobku je nutno zahrnout také fázi likvidace. Měl by být zohledněn dopad léčiv na životní prostředí. Opatření k řešení tohoto dopadu by měla být založena na čl. 191 odst. 2 Smlouvy o fungování EU, tj. na zásadách obezřetnosti a prevence, odvrácení ohrožení životního prostředí především u zdroje a na zásadě „znečišťovatel platí“.

Evropský parlament přijal usnesení o strategickém přístupu k léčivům v životním prostředí dne 17. září 2020 (www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0226_EN.pdf; www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200910IPR86826/parliament-wants-the-eu-to-tackle-pharmaceutical-pollution).

Poslanci zdůrazňují, že farmaceutické výrobky poškozují ekosystémy a snižují tak jejich budoucí účinnost, např. způsobuje

ním rezistence na antibiotika. Léky mohou ovlivnit vodní útvary, protože je nelze účinně odstraňovat v čistírnách odpadních vod. I přes nízké koncentrace léčiv existuje riziko dlouhodobého poškození zdraví. Existují obavy, že mnoho léčivých přípravků narušujících endokrinní systém končí v životním prostředí. Podle poslanců by opatření ke snížení znečištění neměla zahrnovat pouze odstraňování těchto látek v čistírnách odpadních vod, ale měla by zahrnovat jejich celý životní cyklus, tj. od vývoje a výroby až po likvidaci.

Vzhledem ke stále rostoucí celkové spotřebě léků na obyvatele v EU vyzývají členské státy, aby sdílely osvědčené postupy při omezování preventivního užívání antibiotik a při likvidaci nepoužitých léků. Vyzývají lékaře a veterináře, aby poskytli informace o tom, jak správně zlikvidovat nepoužité léky.

Dále je zdůrazněna potřeba dalšího vývoje ekologičtějších farmaceutik, která jsou pro pacienty stejně účinná, ale méně škodlivá pro životní prostředí. V této souvislosti je důležité zajistit, aby byla biologicky odbouratelnější, aniž by byla narušena jejich účinnost. Zvláštní pozornost by měla být věnována výpusťem, jako jsou farmaceutické výrobní závody, nemocnice a čistírny odpadních vod. Rovněž poslanci EP odkazují na přezkum směrnice o kalcích z čistíren odpadních vod s cílem aktualizovat standardy kvality v souladu s nejnovějšími vědeckými důkazy a podpořit oběhové hospodářství, které nepoškozuje životní prostředí. Vzhledem k velmi omezenému monitoringu farmaceutik v životním prostředí zdůrazňuje Evropský parlament potřebu posílit postmarketingový dohled. Vyzývá EK, aby se zabývala možným dopadem farmaceutických přípravků, které jsou na se-

znamu sledovaných látek, a posoudit, zda by seznam měl být aktualizován. Vyzývá EK, aby zahrnula na seznam prioritních látek léčiva, která představují významné riziko pro životní prostředí a stanovila normy environmentální kvality.

V rámci **strategie pro plasty a nového akčního plánu pro oběhové hospodářství** připravuje EK (Generální ředitelství pro životní prostředí a Generální ředitelství pro vnitřní trh, průmysl, podnikání a malé a střední podniky) studii zaměřenou na posouzení dopadů s cílem navrhnout opatření ke snížení neúmyslně emitovaných mikroplastů. EK se zaměří na textilní průmysl, čistírny odpadních vod a čistírenské kalů.

Zmíněna byla také Směrnice o jednorázových plastech. V současné době je připravován prováděcí akt o značení, pokyny k definici produktu a pokyny k nákladům na odstraňování. Dokumenty měly být předloženy v červenci 2020, jejich dokončení se očekává na konci roku 2020. V této věci zveřejnila 9. září 2020 EK druhý návrh pokynů k definicím a kritériím produktů. Lyocell a viskóza budou pravděpodobně vyloučeny jako plasty, ale acetát celulózy bude do směrnice zahrnut. Pokud jde o vlhčené ubrousky, je zahrnuto použití v domácnosti, průmyslové použití je vyloučeno. V rámci prováděcího aktu o označování zveřejnila EK dne 14. září 2020 návrh závěrečné zprávy Studie zaměřené na označování plastových výrobků na jedno použití. Jednalo se především o označování hygienických vložek, tampónů a vlhčených ubrousků. Značení informuje spotřebitele o vhodných možnostech nakládání s odpady, přítomnosti plastů ve výrobcích a o negativním dopadu na životní prostředí. Cílem studie bylo určit nejúčinnější označení.

Na závěr jednání proběhla široká **diskuse** věnovaná jednotlivým tématům dotýkajícím se směrnice o čištění městských odpadních vod, jako například problematika odvádění odpadních vod z urbanizovaných území, definice aglomerací, individuální systémy čištění odpadních vod, odstraňování nutrientů, vymezování citlivých oblastí, specifické polutanty v odpadních vodách, rozšířená zodpovědnost producentů, mikroplasty, AMR, spotřeba a produkce energie, cirkulární ekonomika, reporting či informování veřejnosti. Podkladem k jednání byla stanoviska jednotlivých členských organizací. Cílem jednání bylo připravit podklady pro zformulování jednotného stanoviska EurEau k chystané revizi směrnice o čištění městských odpadních vod.

Příští jednání komise EU2 se bude konat ve dnech 23.–24. 1. 2021. Vzhledem k přetrvávající nepříznivé situaci opět online formou, virtuální pořadatelský připadlo kolegům z Francie.

Ing. Filip Wanner, Ph. D.
ENERGIE AG BOHEMIA s. r. o.

Ing. Marcela Zrubková, Ph. D.
Severomoravské vodovody a kanalizace Ostrava a. s.